

Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
NILSA WAHLA
od 16. siječnja 2018.¹

Predmet C-483/16

Zsolt Sziber
protiv
ERSTE Bank Hungary Zrt

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Fővárosi Törvényszék (Visoki sud u Budimpešti, Mađarska))

„Zaštita potrošača – Nepoštene odredbe u potrošačkim ugovorima – Ugovori o kreditu izraženi u stranoj valuti – Nacionalni propisi kojima su uvedeni postupovni zahtjevi u pogledu pobijanja poštenosti odredbi potrošačkih ugovora”

1. Ovaj je predmet još jedan od onih nastalih u kontekstu velikog broja ugovora o potrošačkom kreditu izraženih u stranoj valuti koji su se u prošlosti sklapali u nekim državama članicama, među kojima i u Mađarskoj.
2. Ovaj je predmet zapravo nastavak presude Suda od 30. travnja 2014., Kásler i Káslerné Rábai (u daljnjem tekstu: Kásler)². Sud koji je uputio zahtjev osobito pita Sud jesu li mađarski propisi usvojeni nakon presude Kásler u skladu s Direktivom 93/13/EEZ o nepoštenim odredbama u potrošačkim ugovorima³.

I. Pravni okvir

A. Pravo Unije

3. U članku 7. stavku 1. Direktive 93/13 predviđeno je:

„U interesu potrošača i tržišnih konkurenata države članice osiguravaju da postoje primjerena i djelotvorna sredstva za sprečavanje stalnog korištenja nepoštenih odredaba u ugovorima koji prodavatelji robe i pružatelji usluga sklapaju s potrošačima.”

¹ Izvorni jezik: engleski

² C-26/13, EU:C:2014:282. U pogledu ostalih predmeta koji su se odnosili na ugovore o potrošačkom kreditu izražene u stranoj valuti, vidjeti presude od 26. veljače 2015., Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, i od 20. rujna 2017., Andriciuc i dr., C-186/16, EU:C:2017:703. Vidjeti također moje mišljenje u predmetu Gavrilescu, C-627/15, EU:C:2017:690.

³ Direktiva Vijeća od 5. travnja 1993. (SL 1993., L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24.)

B. Mađarsko pravo

1. Zakon IV iz 1959. o Građanskom zakoniku

4. Članak 239/A stavak 1. A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (Zakon IV iz 1959. o Građanskom zakoniku) – koji je bio na snazi do 14. ožujka 2014. – predviđao je sljedeće:

„Stranke mogu pokrenuti postupak za proglašenje ugovora ili pojedinih njegovih odredbi nevaljanima (djelomična nevaljanost) a da istodobno ne moraju zahtijevati primjenu posljedica nevaljanosti.”

2. Zakon V iz 2013. o Građanskom zakoniku

5. Članak 6:108 A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Zakon V iz 1959. o Građanskom zakoniku) – koji je na snazi od 15. ožujka 2014. – predviđa:

„1. Prava se ne mogu temeljiti na nevaljanom ugovoru niti je moguće podnijeti tužbu za izvršenje takvog ugovora. Sud će na temelju zahtjeva jedne od stranaka odrediti druge pravne posljedice nevaljanosti, u skladu s odredbama o zastari i nezakonitom posjedu.

2. Stranke mogu tužbu za proglašenje ugovora nevaljanim podnijeti a da istodobno ne zahtijevaju primjenu posljedica nevaljanosti.

3. Sud može odlučiti o pravnim posljedicama nevaljanosti te ujedno odstupiti od zahtjeva stranaka, ali ne može primijeniti rješenje kojemu se obje stranke protive.”

3. Zakon DH1

6. Članak 1. stavak 1. A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (Zakon XXXVIII iz 2014. kojim se uređuju posebna pitanja povezana s odlukom Kúrije o usklađivanju sudske prakse o ugovorima o zajmu sklopljenima između kreditnih institucija i potrošača; u daljnjem tekstu: Zakon DH1) predviđa:

„[Ovaj se zakon primjenjuje] na ugovore o potrošačkom zajmu koji su sklopljeni između 1. svibnja 2004. i datuma stupanja na snagu ovog Zakona. Za potrebe primjene ovog Zakona pojam ‚ugovor o potrošačkom zajmu‘ obuhvaća sve ugovore o kreditu ili zajmu utemeljene na stranoj valuti (ugovori povezani sa stranom valutom ili u njoj izraženi, ali koji se otplaćuju u forintama) ili na forintama, ili sve ugovore o financijskom leasingu sklopljene između financijske institucije i potrošača, ako uključuju standardne ugovorne odredbe ili sve ugovorne odredbe koje nisu pojedinačno dogovorene, a sadržavaju klauzulu iz članka 3. stavka 1. ili članka 4. stavka 1.”

7. Članak 3. tog zakona glasi:

„1. Ništave su odredbe ugovora o potrošačkom kreditu – osim odredbi koje su pojedinačno dogovorene – kojima kreditna institucija predviđa da se pri dodjeli novčanog iznosa radi kupnje predmeta zajma ili financijskog leasinga primjenjuje kupovni valutni tečaj, a da se prilikom otplate duga primjenjuje prodajni tečaj ili tečaj različit od onog koji je vrijedio na dan izdavanja zajma.

2. Umjesto ništave odredbe navedene u stavku 1. [...], na izdavanje i otplatu zajma (uključujući na otplatu obroka i svih troškova, naknada i provizija izraženih u stranoj valuti) primjenjuje se službeni tečaj koji je za dotičnu stranu valutu odredila [Mađarska narodna banka].”

8. Člankom 4. Zakona DH1 predviđeno je:

„1. U slučaju ugovora o potrošačkom zajmu koji uključuje pravo jednostrane izmjene ugovora, odredbe tog ugovora – osim onih koje su pojedinačno dogovorene – koje dopuštaju jednostrano povećanje kamatne stope ili jednostrano povećanje troškova i provizija smatraju se nepoštenima. [...]

2. Ugovorne odredbe navedene u stavku 1. ništave su ako kreditna institucija nije, u roku predviđenom člankom 8. stavkom 1., pokrenula građanski postupak ili ako je sud odbio tužbu ili obustavio razmatranje predmeta, osim ako je u pogledu dotičnih ugovornih odredbi moguće pokrenuti postupak predviđen člankom 6. stavkom 2., ali taj postupak nije pokrenut ili, ako je pokrenut, sud nije ugovornu odredbu utvrdio ništavom u smislu stavka 2.a.

2.a. Ugovorna odredba u smislu stavka 1. ništava je ako ju je sud utvrdio ništavom na temelju posebnog zakona o poravnanju računa u postupcima koje nadzorno tijelo pokreće u javnom interesu.

3. U slučajevima iz stavaka 2. i 2.a kreditna institucija poravnava račune s potrošačem u skladu s posebnim zakonom.”

4. *Zakon DH2*

9. Članak 37. A [Kúriának a] pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (Zakon XL iz 2014. o odredbama o poravnanju računa iz Zakona XXXVIII iz 2014. kojim se uređuju posebna pitanja povezana s odlukom [Kúrije] o usklađivanju sudske prakse o ugovorima o zajmu sklopljenima između kreditnih institucija i potrošača, i nekim drugim odredbama; u daljnjem tekstu: *Zakon DH2*) glasi:

„1. U pogledu ugovora koji ulaze u područje primjene ovog Zakona, stranke mogu od suda zatražiti da ugovor ili određene ugovorne odredbe proglaši nevaljanima (‘djelomična nevaljanost’) – neovisno o razlozima takve nevaljanosti – samo ako podnesu zahtjev da se utvrde pravne posljedice nevaljanosti (odnosno da se proglaši da je ugovor valjan do trenutka donošenja presude ili da se priznaju učinci koje on do tada proizvede). Ako ne podnesu takav zahtjev – i nakon što im je prilika da isprave taj nedostatak pružena, ali nije iskorištena – tužba nije dopuštena te se meritum predmeta ne može razmatrati. Ako stranke podnesu zahtjev za utvrđivanje pravnih posljedica potpune ili djelomične nevaljanosti, one također moraju istaknuti koje pravne posljedice sud mora primijeniti. Što se tiče primjene pravnih posljedica, stranke moraju podnijeti izričit, kvantitativno definiran, zahtjev koji uključuje i poravnanje računa među njima.

2. Uzimajući u obzir odredbe stavka 1. u pogledu ugovora na koje se ovaj zakon primjenjuje, tužbu se mora proglasiti nedopuštenom a da se strankama ne naloži dolazak pred sud ili se razmatranje predmeta mora obustaviti u postupku proglašenja potpune ili djelomične nevaljanosti ugovora na temelju članka 239/A stavka 1. [Građanskog zakonika iz 1959.] ili članka 6:108 stavka 2. [Građanskog zakonika iz 2013.], ako su uvjeti iz ovog Zakona ispunjeni. Tužba se ne proglašava nedopuštenom bez naloga strankama da dođu pred sud niti se razmatranje predmeta obustavlja ako je dotična stranka, osim zahtjeva za proglašenje potpune ili djelomične nevaljanosti ugovora, podnijela još neki zahtjev u istom postupku; u tom slučaju se smatra da ne ostaje pri zahtjevu za proglašenje ništavosti. Isti se koraci poduzimaju u postupku koji je nastavljen nakon prekida.

3. Ako u tekućem postupku tužbu više nije moguće proglasiti nedopuštenom bez naloga strankama da dođu pred sud, razmatranje predmeta mora se obustaviti ako dotična stranka u svojoj tužbi (ili protutužbi), u roku od 30 dana od kada joj je sud poslao zahtjev da ispravi nedostatke, ne zatraži da se utvrde pravne posljedice potpune ili djelomične nevaljanosti i ne istakne pravne posljedice koje treba primijeniti. Razmatranje predmeta se ne obustavlja ako je dotična stranka, osim zahtjeva za proglašenje potpune ili djelomične nevaljanosti ugovora, podnijela još neki zahtjev u istom postupku; u tom slučaju se smatra da ne ostaje pri zahtjevu za proglašenje ništavosti.”

10. U skladu s člankom 37/A stavkom 1. tog zakona, „kada utvrđuje pravne posljedice nevaljanosti, sud, u skladu s odredbama o poravnanju računa predviđenima ovim zakonom – vodeći se podacima iz revizije poravnanja računa na temelju članka 38. stavka 6. – određuje platne obveze stranaka”.

11. U skladu s člankom 38. stavkom 6. Zakona DH2, poravnanje računa smatra se konačnim ako:

„(a) u roku iz ovog Zakona, potrošač nije kreditnoj instituciji podnio prigovor na poravnanje računa ili nije podnio prigovor navodeći da kreditna institucija nije poravnala račune;

(b) u roku iz ovog Zakona, potrošač nije pokrenuo postupak pred Pénzügyi Békéltető Testület [Mađarski odbor za financijsku arbitražu];

(c) u roku iz ovog Zakona, ni potrošač ni kreditna institucija nisu pokrenuli nekontradiktoran postupak predviđen člankom 23. stavkom 1. ili kontradiktoran postupak predviđen člankom 23. stavkom 2. ovog Zakona;

(d) je odluka kojom je završen nekontradiktorni postupak predviđen člankom 23. stavkom 1. ili kontradiktorni postupak predviđen člankom 23. stavkom 2., koji su pokrenuli potrošač ili kreditna institucija, postala konačna.”

5. Zakon DH3

12. U skladu s člankom 3. stavkom 1. A z egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvény (Zakon LXXVII iz 2014. o različitim pitanjima koja se odnose na promjenu strane valute u kojoj su izraženi ugovori o potrošačkom zajmu i na pravila o kamata: Zakon DH3), „ugovori o potrošačkom zajmu izmjenjuju se na temelju ovog Zakona, u skladu s njegovim odredbama”.

13. Članak 10. tog zakona glasi:

„Što se tiče ugovora o potrošačkom zajmu u stranoj valuti i ugovora o potrošačkom zajmu utemeljenih u stranoj valuti, koji su osigurani hipotekom, kreditna institucija kojoj se dug mora vratiti obvezna je, u roku koji je [Zakonom DH2] predviđen za ispunjenje obveze poravnanja računa, dug na temelju navedenih ugovora, ili ukupni dug koji iz njih proizlazi (uključujući kamate, naknade, provizije i troškove naplaćene u stranoj valuti), pri čemu se oba duga moraju izračunati na temelju poravnanja računa prema [Zakonu DH2], konvertirati u zajam u forintama. Prilikom te konverzije primjenjuje se jedna od dviju sljedećih kamatnih stopa, ovisno o tome koja je od njih povoljnija za potrošača na referentni datum:

(a) prosječni tečaj odnosne strane valute koji je Mađarska narodna banka službeno odredila u razdoblju od 16. lipnja 2014. do 7. studenoga 2014., ili

(b) tečaj odnosne strane valute koji je Mađarska narodna banka službeno odredila 7. studenoga 2014.”

14. Članak 15/A istog zakona predviđa:

„1. U tekućim postupcima proglašenja nevaljanosti (ili djelomične nevaljanosti) ugovora o potrošačkom zajmu ili utvrđivanja pravnih posljedica nevaljanosti odredbe ovog Zakona o konverziji u forinte primjenjuju se i na iznos potrošačevog duga koji proizlazi iz ugovora o potrošačkom zajmu u stranoj valuti ili ugovora o potrošačkom zajmu utemeljenog u stranoj valuti, izračunat u skladu s poravnanjem računa na temelju [Zakona DH2].

2. Iznos duga koji je potrošač vratio prije donošenja presude smanjuje iznos potrošačevog duga izražen u forintama na referentni datum za poravnanje računa.

3. Kada se ugovor o potrošačkom zajmu proglaši valjanim, u skladu s odredbama ovog Zakona moraju se utvrditi posebna ugovorna prava i obveze stranaka koje proizlaze iz poravnanja računa na temelju [Zakona DH2].”

II. Činjenično stanje, postupak i prethodna pitanja

15. Zsolt Sziber i Mónika Szeder sklopili su 7. svibnja 2008. u svojstvu potrošača s društvom ERSTE Bank Hungary Zrt. (u daljnjem tekstu: ERSTE Bank) ugovor o zajmu izražen u švicarskim francima, čiji je iznos međutim isplaćen i mogao se vratiti u mađarskim forintama, i ugovor o hipoteci priložen ugovoru o zajmu. Ugovorom o zajmu bilo je predviđeno da se za izračunavanje otplatnih obroka primjenjuje prodajni tečaj banke, dok je iznos koji je banka morala isplatiti konvertiran u mađarske forinte na temelju kupovnog tečaja banke. Kreditna institucija je također imala pravo jednostrano izmijeniti ugovor (povećanjem kamatne stope, provizija i troškova).

16. Smatrajući taj ugovor nezakonitim, Z. Sziber podnio je tužbu Fővárosi Törvényszék (Visoki sud u Budapešti, Mađarska). Z. Sziber je u svojoj tužbi, koja je kasnije izmijenjena, prije svega naveo da je ugovor u cijelosti nevaljan zbog više razloga: (i) jer ne sadržava iznose pojedinih obroka, osobito iznose glavnice i kamate, zbog čega ugovornu obvezu nije moguće izvršiti; (ii) jer iznos u stranoj valuti nije moguće uplatiti na kreditni račun u forintama; (iii) jer tečaj za konverziju strane valute nije jasno predviđen u ugovoru; (iv) jer kreditna institucija nije provela odgovornu kreditnu procjenu kreditne sposobnosti dužnika tako da je uzela u obzir, među ostalim, rizik povezan s promjenom tečaja; i (v) jer potrošač na temelju nejasnih i nerazumljivih informacija koje su mu pružene nije mogao procijeniti razmjer rizika povezanog s promjenom tečaja.

17. Z. Sziber je podredno zatražio da se samo neke od ugovornih odredbi proglaše nepoštenima i stoga nevaljanima. Osobito je naveo da je klauzula u točki VII.2. ugovora nepoštena jer potrošač, s obzirom na to da mu nisu pružene jasne i razumljive informacije, nije mogao adekvatno procijeniti razmjer rizika povezanog s promjenom tečaja. Klauzulu u točki VIII.13. ugovora je smatrao nepoštenom jer su službene informacije iz banke postale dio ugovora, čime je banci dano pravo da ugovor, što je stvorilo neravnotežu u pravima i obvezama stranaka. Z. Sziber je također naveo da su odredbe u poglavljima II.1. (izračun obroka u skladu sa službenim informacijama banke), III.2. (kamatna stopa i stupanj do kojeg se kamatna stopa može mijenjati) i III.3. (pravo na povećanje kamatne stope) nepoštene i stoga ništave.

18. Z. Sziber je u tom pogledu istaknuo da nije mogao procijeniti razmjer rizika povezanog s promjenom tečaja. Nadalje, istaknuo je da su ugovorne odredbe o (i) izračunu obroka prema službenim informacijama kreditne institucije, (ii) kamatnoj stopi i stupnju do kojeg se kamatna stopa može mijenjati i (iii) pravu na povećanje kamatne stope ništave zbog svoje nepoštenosti.

19. Međutim, neki od primjenjivih domaćih propisa izmijenjeni su tijekom trajanja postupka te su uvedena dodatna pravila. Pred mađarskim sudovima pokrenuto je mnogo postupaka sličnih ili istovjetnih onomu koji je pokrenuo Z. Sziber. Kúria (Vrhovni sud, Mađarska) je 16. lipnja 2014., pozivajući se na presudu Suda u predmetu Kásler⁴, odlučila da su određene odredbe ugovorâ o potrošačkom kreditu nepoštene. Unatoč tomu, Kúria (Vrhovni sud) nije te ugovore proglasila ništavima, utvrdivši da je neke ugovorne odredbe bilo moguće izmijeniti. Osobito je odlučila da se, umjesto kupovnih i prodajnih tečajeva strane valute predviđenih u ugovorima o zajmu, mora primijeniti službeni tečaj strane valute koji je odredila Mađarska narodna banka. Kreditna institucija morala je vratiti iznose koje su potrošači u prošlosti preplatili⁵.

20. Budući da je sklapanje ugovora o zajmu izraženih u stranoj valuti bila uobičajena praksa, mađarski zakonodavac odlučio je kodificirati sudsku praksu Kúrije (Vrhovni sud) te je usvojio posebna postupovna pravila radi uređenja posljedica te sudske prakse. Osobito su usvojeni zakoni DH1, DH2 i DH3, navedeni u gornjim točkama 6. do 14. (u daljnjem tekstu: sporni nacionalni propisi).

21. S obzirom na novi pravni okvir, sud koji je uputio zahtjev zauzeo je stajalište da su, u ovom predmetu, primjena prodajnog tečaja društva ERSTE Bank pri konverziji periodičkih obroka i pravo te banke da jednostrano izmijeni ugovor bili nevaljani. Shodno tomu, iznosi koje je Z. Sziber platio društvu ERSTE Bank u skladu s tim ugovornim odredbama neopravdano su plaćeni te ih se mora vratiti. Osim toga, sud koji je uputio zahtjev pozvao je Z. Szibera da, u skladu s odredbama članka 37. Zakona DH2, izmijeni svoju tužbu ako ima ikakve dodatne zahtjeve. Međutim, Z. Sziber nije reagirao na taj poziv.

22. Budući da Z. Sziber nije izmijenio svoju tužbu, Fővárosi Törvényszék (Visoki sud u Budimpešti) utvrdio je da ne može odlučiti o meritumu ostatka predmeta. Razmatranje predmeta trebalo je u skladu s člankom 37. Zakona DH2 biti obustavljeno. Međutim, budući da je imao dvojbe u pogledu pravilnog tumačenja nekih odredbi prava Unije i sukladnosti određenih nacionalnih pravila s tim odredbama, taj je sud rješenjem od 29. kolovoza 2016. odlučio prekinuti postupak i Sudu uputiti sljedeća prethodna pitanja:

„(1) Treba li sljedeće odredbe prava Unije, to jest [članak 169. UFEU-a]; članak 38. Povelje Europske unije o temeljnim pravima [(u daljnjem tekstu: Povelja)] [...]; članak 7. stavke 1. i 2. [Direktive 93/13], u vezi s člankom 8. te direktive i uvodnom izjavom 47. Direktive 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ, tumačiti na način

da im se protivi nacionalni propis (i njegova primjena) kojim se uvode dodatni zahtjevi na teret one stranke u postupku (tužitelja ili tuženika) koja je u razdoblju od 1. svibnja 2004. do 26. srpnja 2014. kao potrošač sklopila ugovor o kreditu s nepoštenom odredbom koja dopušta jednostrano povećanje kamatnih stopa, troškova ili provizija ili uključuje razliku između kupovnog i prodajnog deviznog tečaja,

u skladu s kojima, da bi se pred sudovima mogla ostvarivati prava koja proizlaze iz ništavosti predmetnih potrošačkih ugovora i, konkretnije, da bi sud mogao odlučivati u meritumu predmeta, stranka u građanskom postupku mora predati podnesak propisanog sadržaja (ponajprije je riječ o tužbi, preinaci tužbe ili tuženikovu prigovoru nedopuštenosti tužbe protiv potrošača, preinaci tog prigovora, tuženikovo protutužbi ili preinaci potonje),

4 Presuda od 30. travnja 2014., Kásler i Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282

5 Odluka 2/2014. PJE, Magyar Közlöny, 2014., br. 91

dok druga takva stranka, koja nije u svojstvu potrošača sklopila ugovor o kreditu ili koja je u tom razdoblju sklopila u svojstvu potrošača različit ugovor od gore navedenog, nije dužna predati takav podnesak propisanog sadržaja?

(2) Bez obzira na to hoće li Sud potvrdno ili niječno odgovoriti na prvo postavljeno pitanje, koje je formulirano općenitije od drugog, treba li odredbe prava Unije navedene u prvom pitanju tumačiti na način da im se protivi primjena sljedećih dodatnih obvezujućih zahtjeva ((a) do (c)) na teret stranke u postupku koja je u svojstvu potrošača sklopila ugovor o kreditu u smislu prvog pitanja:

(a) tužba, preinaka tužbe ili tuženikov prigovor nedopuštenosti tužbe protiv potrošača, preinaka tog prigovora, tuženikova protutužba ili preinaka potonje koje je dužna podnijeti stranka u postupku (tužitelj ili tuženik) koja je kao potrošač sklopila ugovor o kreditu u smislu prvog pitanja može biti dopuštena u sudskom postupku – to jest može se ispitati u meritumu – samo ako u tom podnesku

stranka u postupku ne zatraži samo da pravosudno tijelo proglasi u cijelosti ili djelomično ništavim potrošački ugovor o kreditu u smislu prvog pitanja, nego i da primijeni pravne posljedice potpune ništavosti,

dok druga takva stranka, koja nije u svojstvu potrošača sklopila ugovor o kreditu ili koja je u tom razdoblju sklopila u svojstvu potrošača različit ugovor od gore navedenog, nije dužna predati takav podnesak propisanog sadržaja?

(b) tužba, preinaka tužbe ili tuženikov prigovor nedopuštenosti tužbe protiv potrošača, preinaka tog prigovora, tuženikova protutužba ili preinaka potonje koje je dužna podnijeti stranka u postupku (tužitelj ili tuženik) koja je kao potrošač sklopila ugovor o kreditu u smislu prvog pitanja može biti dopuštena u sudskom postupku – to jest može se ispitati u meritumu – samo ako u tom podnesku,

uz proglašenje potpune ništavosti potrošačkog ugovora o kreditu u smislu prvog pitanja, tužitelj ne zatraži od suda da, među pravnim posljedicama potpune ništavosti, uspostavi stanje koje je postojalo prije sklapanja ugovora,

dok druga takva stranka, koja nije u svojstvu potrošača sklopila ugovor o kreditu ili koja je u tom razdoblju sklopila u svojstvu potrošača različit ugovor od gore navedenog, nije dužna predati takav podnesak propisanog sadržaja?

(c) tužba, preinaka tužbe ili tuženikov prigovor nedopuštenosti tužbe protiv potrošača, preinaka tog prigovora, tuženikova protutužba ili preinaka potonje koje je dužna podnijeti stranka u postupku (tužitelj ili tuženik) koja je kao potrošač sklopila ugovor o kreditu u smislu prvog pitanja može biti dopuštena u sudskom postupku – to jest može se ispitati u meritumu – samo ako je u tom podnesku sadržano

i poravnanje računa za razdoblje od nastanka ugovornog odnosa do podnošenja tužbe, koje je iznimno matematički složeno (kako to propisuju nacionalne odredbe), a mora se provesti uzimajući u obzir i pravila o konverziji u forinte,

i koje mora uključivati detaljan prikaz oblikovan na takav način da se može aritmetički provjeriti, u kojemu su naznačeni dospjeli obroci koje valja podmiriti prema ugovoru, obroci koje je tužitelj podmirio, dospjeli obroci koje valja podmiriti utvrđeni neovisno o ništavoj ugovornoj odredbi i iznos razlike tih obroka, te je prikazan sveukupni iznos preostalog duga stranke u postupku koja je u svojstvu potrošača sklopila ugovor o kreditu u smislu prvog pitanja prema kreditnoj instituciji ili eventualno preplaćeni iznos,

dok druga takva stranka, koja nije u svojstvu potrošača sklopila ugovor o kreditu ili koja je u tom razdoblju sklopila u svojstvu potrošača različit ugovor od gore navedenog, nije dužna predati takav podnesak propisanog sadržaja?

- (3) Treba li odredbe prava Unije navedene u prvom pitanju tumačiti na način da njihova povreda, koja je počinjena uvođenjem dodatnih zahtjeva navedenih u prvom i drugom pitanju, podrazumijeva i povredu članaka 20., 21. i 47. [Povelje], uzimajući pritom u obzir (što djelomično vrijedi i za prva dva pitanja) da su u skladu s presudama Suda od 5. prosinca 2000., Guimont, C-448/98, EU:C:2000:663, t. 23., i od 10. svibnja 2012., Duomo Gpa i dr., C-357/10 do C-359/10, EU:C:2012:283, t. 28., i rješenjem od 3. srpnja 2014., Tudoran, C-92/14, EU:C:2014:2051, t. 39., sudovi država članica dužni primjenjivati pravo Unije u području zaštite potrošača i na situacije koje nisu prekogranične naravi, to jest na isključivo unutarnje situacije? Ili treba smatrati da je riječ o predmetu prekogranične naravi s obzirom na to da su ugovori na koje se odnosi prvo prethodno pitanje „ugovori o kreditu utemeljeni na stranoj valuti?”

23. Budući da je sud koji je uputio zahtjev utvrdio da nije u stanju odlučiti u predmetu zbog tužiteljeve neaktivnosti, Sud je upitao je li predmet još uvijek u tijeku pred tim sudom. Fővárosi Törvényszék (Visoki sud u Budimpešti) mu je dopisom od 27. listopada 2016. potvrdno odgovorio, objasnivši da ishod predmeta (razmatranje merituma predmeta ili obustava zbog postupovnih razloga) ovisi o odgovorima koje Sud pruži na upućena pitanja.

24. Pisana očitovanja u predmetnom postupku podnijeli su društvo ERSTE Bank, mađarska vlada i Komisija. Navedene stranke iznijele su i usmena očitovanja na raspravi održanoj 24. listopada 2017.

III. Analiza

A. Nadležnost Suda i dopuštenost

25. Prije analize merituma predmeta potrebno je razmotriti određena pitanja u pogledu nadležnosti i dopuštenosti.

26. Kao prvo, iz formulacije prvotnog zahtjeva za prethodnu odluku nije bilo jasno je li predmet još uvijek u tijeku pred sudom koji je uputio zahtjev, što je jedan od uvjeta predviđenih člankom 267. UFEU-a za upućivanje pitanja Sudu⁶. Međutim, budući da je sud koji je uputio zahtjev naknadno pojasnio da je predmet još uvijek u tijeku, smatram da to pitanje više nije problematično.

27. Međutim, važnija je okolnost da je, unatoč pisanim očitovanjima podnesenima Sudu i održavanju rasprave, i dalje nejasno koje su odredbe prava Unije primjenjive na glavni postupak.

28. Za početak, u pogledu tumačenja odredbe Ugovora koja se odnosi na zaštitu potrošača – sadašnji članak 169. UFEU-a – mora se istaknuti da je ta odredba prije svega upućena institucijama, tijelima, uredima i agencijama Unije. Budući da sud koji je uputio zahtjev nije dao nikakvo objašnjenje o tome zašto je i na koji način ta odredba primjenjiva u situaciji poput one Z. Szibera, mislim da Sud nije u stanju pružiti korisno tumačenje iste. Slično tomu, budući da sud koji je uputio zahtjev nije pružio nikakvo objašnjenje u pogledu relevantnosti članaka 20. („Jednakost pred zakonom”), 21. („Nediskriminacija”), 38. („Zaštita potrošača”) i 47. („Pravo na djelotvoran pravni lijek i na pošteno suđenje”) Povelje u predmetnom slučaju, smatram da Sud ne treba pokušati donijeti odluku u vezi s tim odredbama.

⁶ Vidjeti presudu od 21. travnja 1988., Pardini, 338/85, EU:C:1988:194, t. 10. i 11. Vidjeti također moje mišljenje u predmetu Gavrilescu, C-627/15, EU:C:2017:690, osobito točke 36. do 40.

29. Nadalje, Direktiva 2008/48/EZ⁷ nije primjenjiva na glavni postupak jer je člankom 2. stavkom 2. točkom (a) te direktive predviđeno da se ne primjenjuje na ugovore o kreditu osigurane hipotekom, a ugovor Z. Szibera je upravo takav.

30. Naposljetku, nije lako odrediti zahtjeve utemeljene na Direktivi 93/13 – čije su odredbe definitivno bile primjenjive *prije* usvajanja spornih nacionalnih propisa – o kojima bi sud koji je uputio zahtjev morao u glavnom postupku odlučiti i *nakon* što su ti propisi stupili na snagu (a Z. Sziber je od banke propisno primio poravnanje računa⁸). Neaktivnost Z. Szibera kada ga je, nakon usvajanja spornih nacionalnih propisa, sud koji je uputio zahtjev upitao da izmijeni svoju tužbu također otvara dvojbe u pogledu daljnjeg postojanja ikakvog zahtjeva utemeljenog na navodnoj nepoštenosti ugovornih odredbi.

31. Sporni nacionalni propisi primjenjuju se na sve ugovore o zajmu izražene u stranoj valuti (ugovori u stranoj valuti ili ugovori kod kojih se zajam izdaje u stranoj valuti, a vraća u mađarskim forintama) ili u mađarskim forintama, s odredbama koje su proglašene ili ih se smatra nepoštenima, koje su kreditne institucije i potrošači sklopili između 1. svibnja 2004. i 26. srpnja 2014. Takve se odredbe brišu (te se, ako je to prikladno, zamjenjuju drugim odredbama), a ugovori izraženi u stranoj valuti konvertiraju se u ugovore izražene u mađarskim forintama. Kreditne institucije moraju potrošačima poslati poravnanje računa da bi se utvrdile financijske posljedice koje iz toga slijede. Potrošačima se vraćaju iznosi koje su preplatili.

32. S obzirom na navedeno, čini se da su ugovorne odredbe koje je Z. Sziber smatrao nepoštenima već bile ništave na temelju spornih nacionalnih propisa. Ostale tvrdnje koje je iznio u prilog svojim zahtjevima pred sudom koji je uputio zahtjev uvelike se, kako se čini, temelje na domaćim odredbama koje nisu povezane ni s jednom primjenjivom odredbom prava Unije (uključujući, koliko mi se čini, Direktivu 93/13): navodi u pogledu propusta kreditne institucije da provede odgovornu kreditnu procjenu koja bi vodila računa o kreditnoj sposobnosti dužnika, u pogledu nemogućnosti otplate pojedinih obroka jer njihovi iznosi nisu naznačeni, i u pogledu nemogućnosti uplate iznosa u stranoj valuti na kreditni račun u forintama.

33. Na temelju toga, čini mi se da zahtjev za prethodnu odluku nije dopušten jer opis pravnog i činjeničnog konteksta nije dovoljno detaljan da omogući Sudu da pruži koristan odgovor u skladu s člankom 267. UFEU-a.

34. Unatoč tomu, razmotrit ću pitanja merituma koja je sud koji je uputio zahtjev postavio, za slučaj da se Sud ne bude sa mnom slagao u pogledu gore razmatranih postupovnih pitanja. U svojoj ću se analizi usredotočiti na sukladnost članka 37. Zakona DH2 s člankom 7. stavkom 1. Direktive 93/13, pod pretpostavkom da, bez obzira na primjenu spornih nacionalnih propisa, Z. Sziber u glavnom postupku još uvijek ima valjane zahtjeve utemeljene na toj direktivi.

B. Meritum

1. Prvo i drugo pitanje

35. Svojim prvim i drugim pitanjem, koje je moguće zajedno razmotriti, sud koji je uputio zahtjev u biti pita protivne li se članku 7. stavku 1. Direktive 93/13 nacionalna pravila koja, u pogledu tužbi potrošača koji su u određenom razdoblju sklopili ugovore o kreditu s nepoštenim odredbama, sadržavaju zahtjeve poput onih iz članka 37. Zakona DH2.

⁷ Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ (SL 2008., L 133, str. 66.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 13., str. 58.)

⁸ U skladu s člankom 21. stavkom 3. Zakona DH3, kreditne institucije morale su do 1. veljače 2015. svojim klijentima poslati poravnanje računa.

36. Treba odmah napomenuti da se sustav zaštite potrošača koji je uspostavljen Direktivom 93/13 zasniva na ideji da se potrošač nalazi u slabijem položaju u odnosu na prodavatelja robe ili pružatelja usluga u smislu pregovaračke moći i razine informiranosti⁹. Što se tiče tog slabijeg položaja, člankom 6. stavkom 1. direktive predviđeno je da nepoštene ugovorne odredbe nisu obvezujuće za potrošača. Tu odredbu valja smatrati normom ekvivalentnom nacionalnim pravilima koja, u okviru unutarnjeg pravnog poretka, imaju obvezujući karakter¹⁰. Cilj joj je zamijeniti formalnu ravnotežu koju ugovor uspostavlja između prava i obveza suugovaratelja stvarnom ravnotežom koja će ponovno uspostaviti jednakost između potonjih¹¹.

37. S obzirom na narav i važnost javnog interesa koji predstavlja zaštita potrošača, koji se nalaze u slabijem položaju u odnosu na prodavatelje robe ili pružatelje usluga, Direktiva 93/13 države članice obvezuje, kako proizlazi iz njezina članka 7. stavka 1., tumačenog u vezi s njezinom dvadeset i četvrtom uvodnom izjavom, da osiguraju primjerena i djelotvorna sredstva „za sprečavanje stalnoga korištenja nepoštenih odredaba u ugovorima koje prodavatelji robe ili pružatelji usluga sklapaju s potrošačima”¹². Međutim, budući da nacionalni postupci za ostvarenje prava koja potrošači imaju na temelju Direktive 93/13 nisu usklađeni, pravila o dopuštenosti tužbi utemeljenih na navodnoj nepoštenosti odredbi potrošačkih ugovora utvrđuje svaka država članica pojedinačno, na temelju načela procesne autonomije država članica, pod uvjetom da nisu nepovoljnija od onih koja uređuju slične domaće postupke (načelo ekvivalentnosti) i da u praksi ne onemogućuju ili pretjerano otežavaju ostvarivanje prava dodijeljenih potrošačima pravom Unije (načelo djelotvornosti)¹³.

38. S obzirom na navedeno, jasno je da na prethodna pitanja iz ovog predmeta nije moguće apstraktno odgovoriti, već da je potrebna dubinska ocjena relevantnih domaćih pravila, i to s obzirom na konkretne okolnosti predmeta.

39. Nacionalni sudovi se načelno nalaze u najboljem položaju za provedbu takve ocjene. Naime, mogu postojati relevantni aspekti odnosnih nacionalnih pravila s kojima Sud možda nije upoznat. Osim toga, moguće je da Sudu ne bude jasan ni odnos između posebnih pravila o kojima je riječ i drugih ključnih odredbi i načela dotične države članice. To je osobito slučaj u predmetu poput ovog, u kojem – unatoč očitovanjima stranaka i održavanju rasprave – određeni činjenični aspekti spora kao i područje primjene i značenje relevantnih domaćih pravila i dalje nisu sasvim jasni.

40. Unatoč tomu, zauzet ću stajalište o dvojabama koje je sud koji je uputio zahtjev izrazio u pogledu sukladnosti pravila poput onih koja se razmatraju u glavnom postupku s Direktivom 93/13, na temelju svojeg shvaćanja relevantnog činjeničnog i pravnog konteksta.

41. Po mojemu mišljenju, ključno pitanje u predmetnom postupku je sljedeće: osiguravaju li nacionalna pravila, kao što je članak 37. Zakona DH2, poštovanje načela ekvivalentnosti i djelotvornosti?

42. Sud koji je uputio zahtjev Sudu skreće pozornost na neke specifične aspekte spornih nacionalnih pravila. Tužba koju potrošač podnese radi poništenja navodnih nepoštenih ugovornih odredbi, kada se odnosi na ugovore obuhvaćene spornim nacionalnim propisima, dopuštena je (ili se njezino razmatranje može nastaviti ako je već u tijeku) samo ako tužitelj: (i) zatraži od suda da primijeni

9 Vidjeti presude od 14. lipnja 2012., Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, t. 39., i od 14. ožujka 2013., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, t. 44.

10 Vidjeti presudu od 21. prosinca 2016., Gutiérrez Naranjo i dr., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, t. 54. i navedenu sudsku praksu.

11 Vidjeti presude od 14. lipnja 2012., Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, t. 40., i od 14. ožujka 2013., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, t. 45.

12 Presuda od 30. travnja 2014., Kásler i Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, t. 78.

13 Vidjeti u tom pogledu presudu od 14. lipnja 2012., Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, t. 46. i navedenu sudsku praksu.

pravne posljedice povezane s nevaljanošću ugovora, (ii) zatraži od suda da, kao jednu od pravnih posljedica povezanih s nevaljanošću, proglasi da je ugovor valjan do trenutka donošenja presude ili da prizna učinke koje do tada proizvede, i (iii) podnese izričit, kvantitativno određen zahtjev koji sadržava poravnanje računa između njih (u daljnjem tekstu zajedno: sporni postupovni zahtjevi).

43. Nacionalni sud naglašava da ti zahtjevi ne moraju biti ispunjeni kada je riječ o tužbi za poništenje koju podnesu potrošači koji djeluju izvan područja primjene spornih nacionalnih pravila i, nadalje, da mogu potrošačima otežati ostvarivanje prava iz Direktive 93/13.

44. Ako je tomu tako, prvo pitanje koje treba razmotriti jest je li kriterij ekvivalentnosti ispunjen.

a) Načelo ekvivalentnosti

45. Mora se utvrditi jesu li sporni nacionalni propisi, u situaciji poput one u kojoj se nalazi Z. Sziber, *jednako povoljni* kao oni kojima su uređeni slični domaći postupci. Po mojemu mišljenju, usporedivu situaciju predstavlja situacija potrošača koji je sklopio ugovor o zajmu s kreditnom institucijom i zahtijeva potpuno ili djelomično poništenje ugovora na temelju nacionalnih odredbi različitih od članka 37. Zakona DH2¹⁴ (primjerice, na temelju obvezujućih pravila iz građanskih ili trgovačkih propisa).

46. U potonjoj vrsti postupaka – koji su, koliko shvaćam, uređeni člankom 239/A1 starog građanskog zakonika (koji je bio na snazi do 14. ožujka 2014.) i člankom 6:108 novog građanskog zakonika (koji je na snazi od 15. ožujka 2014.) – sporni postupovni zahtjevi ne moraju biti ispunjeni da bi se tužbu smatralo dopuštenom (ili da bi se mogli nastaviti postupci koji su bili u tijeku u trenutku stupanja na snagu novog propisa). Shodno tomu, sa sigurnošću se može reći da ti zahtjevi od tužitelja traže dodatni napor u smislu da mora jasno istaknuti svoje zahtjeve i navesti njihove razloge.

47. Međutim, to ne znači da kriterij ekvivalentnosti nije ispunjen. Naime, bilo bi pogrešno, po mojemu mišljenju, sporne postupovne zahtjeve razmatrati izvan relevantnog konteksta, kako se čini da je sud koji je uputio zahtjev učinio.

48. U skladu sa zaključkom Suda, kada god se utvrđuje je li nacionalno postupovno pravilo nepovoljnije od pravila o sličnim domaćim postupcima, u obzir se mora uzeti uloga te odredbe u postupku kao cjelini, kao i način vođenja i sva druga posebna obilježja tog postupka pred različitim nacionalnim sudovima¹⁵.

49. Naglasio bih da su postupci predviđeni spornim nacionalnim propisima, promatrani kao cjelina, različiti od onih predviđenih za usporedive situacije. Mađarski zakonodavac nije jednostavno uveo nove (i, moglo bi se reći, strože) zahtjeve u pogledu dopuštenosti tužbi potrošača koji žele imati pristup „redovnim” sudskim postupcima: ti su zahtjevi uvedeni s ciljem omogućavanja pristupa novim i drugačijim postupcima koji, u područjima uređenima tim propisima, zamjenjuju redovne postupke.

14 Vidjeti mišljenje nezavisnog odvjetnika P. Légera u predmetu Levez, C-326/96, EU:C:1998:220, t. 62. i 69.

15 Vidjeti presudu od 1. prosinca 1998., Levez, C-326/96, EU:C:1998:577, t. 44. Vidjeti također, po analogiji, presudu od 5. prosinca 2013., Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León, C-413/12, EU:C:2013:800, t. 34. i navedenu sudsku praksu.

50. To znači da se u ocjeni ekvivalentnosti spornih nacionalnih pravila nužno moraju uzeti u obzir svrha i bitne značajke novih postupaka u usporedbi sa sličnim domaćim postupcima¹⁶. U ovom je predmetu dakle pravilan pristup taj da se razmotri osiguravaju li novi postupci (čiji jedan aspekt predstavljaju sporni postupovni zahtjevi), *promatrani kao cjelina*¹⁷, potrošačima zaštitu prava iz Direktive 93/13 koja je jednako djelotvorna, praktična i pravovremena kao ona koju im osiguravaju redovna postupovna pravila.

51. Imajući na umu kontekst u kojem su te odredbe usvojene, čini mi se da novi postupci potrošačima zapravo osiguravaju *povoljniju* zaštitu prava iz Direktive 93/13 od one koju im osiguravaju redovna postupovna pravila. Razlog tomu je taj što, kako će biti prikazano, ta nova pravila kombiniraju postupke koje bi potrošači i kreditne institucije inače morali proći kada dođe do izmjene ili poništenja zajma, čime pojednostavljaju, ubrzavaju i pojeftinjuju rješavanje sporova između navedenih subjekata. Naime, puka izmjena ili poništenje ugovora o zajmu često nisu dovoljni za rješavanje spora između potrošača i kreditne institucije (što dobro pokazuje presuda Kásler¹⁸).

52. Kako je navedeno, ovaj se predmet pojavio u kontekstu velikog broja ugovora o potrošačkom kreditu izraženih u stranoj valuti koji su, u prošlosti, bili sklopljeni u Mađarskoj te su potom rezultirali velikim brojem postupaka pred domaćim sudovima. Ti ugovori su često sadržavali određene nepoštene odredbe. Mađarski zakonodavac je – na temelju načela koja je Kúria (Vrhovni sud) razvila u svojoj presudi od 16. lipnja 2014.¹⁹, pozivajući se na presudu Suda u predmetu Kásler²⁰ – nastojao tu situaciju riješiti jednom zauvijek usvajanjem zakona DH1, DH2 i DH3. Instrument koji je s tim ciljem izabran bio je namijenjen tomu da potrošačima u toj specifičnoj situaciji pruži jednostavniji i brži način ostvarivanja njihovih prava pred sudovima, ali da istodobno osigura poštovanje prava obrane predmetnih kreditnih institucija.

53. Nepoštena narav određenih ugovornih odredbi (onih koje je Sud razmatrao u predmetu Kásler) utvrđena je dakle zakonom ili je zakonom pretpostavljena te su ugovori o zajmu izraženi u stranoj valuti konvertirani u ugovore o zajmu izražene u mađarskim forintama. Osim toga, uvedeni su posebni postupci za određivanje pravnih i financijskih posljedica djelomične ili potpune nevaljanosti ugovora. Zakonodavac je s tim ciljem jednostavno spojio u jedan postupak zasebne postupke koje bi potrošači i kreditne institucije inače morali proći: kao prvo, postupak u pogledu navodne nepoštenosti ugovornih odredbi i proizlazećeg učinka na djelomičnu ili potpunu nevaljanost ugovora i, kao drugo, postupak u pogledu financijskih posljedica djelomične ili potpune nevaljanosti ugovora.

54. Čini mi se da mađarska vlada sasvim pravilno tvrdi da je spajanjem dvaju gorenavedenih postupaka u jedan, u kojem sud ne mora provesti ocjenu određenih aspekata spora (nepoštenost određenih ugovornih odredbi), nego je ista utvrđena zakonom, a određivanje pravnih posljedica zaključaka suda pojednostavljeno (jer tužitelj mora pojasniti svoje zahtjeve), zaštita prava koja potrošači imaju na temelju Direktive 93/13, u situacijama uređenima novim zakonima, postala možda i djelotvornija od zaštite koju pružaju redovna pravila. Općenitije, čini se da novi postupci povećavaju pravnu sigurnost, kako za potrošače tako i za kreditne institucije, te omogućuju, gdje je to moguće, izbjegavanje složenih i dugotrajnih sudskih postupaka koji su blokirali domaći sudski sustav i rezultirali nedosljednom sudskom praksom.

55. Da bi novi postupci ostvarili svoj (legitiman) cilj, čini se potrebnim zahtijevati da tužitelji ulože dodatan napor kako bi pojasnili ono što traže od nacionalnih sudova u pogledu moguće ništavosti ugovora te pravnih i financijskih posljedica koje iz toga proizlaze. To osobito vrijedi u ovom predmetu s obzirom na to da taj napor treba uložiti nakon što je ugovor o zajmu izmijenjen u skladu sa

16 Vidjeti u tom pogledu presudu od 1. prosinca 1998., Levez, C-326/96, EU:C:1998:577, t. 43.

17 Vidjeti u tom pogledu mišljenje nezavisne odvjetnice J. Kokott u predmetu Margarit Panicello, C-503/15, EU:C:2016:696, t. 135.

18 Presuda od 30. travnja 2014., Kásler i Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282

19 Vidjeti gornju bilješku 5.

20 Presuda od 30. travnja 2014., Kásler i Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282

zakonom. Novi mi se zahtjevi stoga čine svojstvenima posebnom sustavu sudske zaštite uspostavljenom spornim nacionalnim propisima²¹. Taj će sustav, s obzirom na okolnosti odnosnih predmeta, vjerojatno biti povoljniji za potrošače od onog koji se primjenjuje u usporedivim domaćim predmetima.

56. Zbog tih razloga smatram da su nacionalna pravila koja se razmatraju u glavnom postupku sukladna načelu ekvivalentnosti.

b) Načelo djelotvornosti

57. Međutim, treba još utvrditi jesu li sporna nacionalna pravila u skladu i s načelom djelotvornosti.

58. Na temelju gore iznesenih zapažanja, čini se da jesu. Već sam objasnio da su spornim nacionalnim propisima uvedeni postupci koji će, s obzirom na okolnosti predmeta, vjerojatno omogućiti jednostavnije, brže i jeftinije rješavanje sporova između potrošača i kreditnih institucija.

59. U svakom slučaju, ne vidim na koji bi se način za prva dva zahtjeva navedena u gornjoj točki 42. moglo smatrati da potrošačima na koje se odnose novi zakoni onemogućuju ili pretjerano otežavaju ostvarivanje prava koja imaju na temelju Direktive 93/13. Prilično se skromnim doima napor koji se zahtijeva od potrošača, odnosno obveza da, s jedne strane, zatraži od nacionalnog suda da primijeni pravne posljedice povezane s (potpunom ili djelomičnom) nevaljanošću ugovora i da, s druge strane, od tog suda zatraži da, kao jednu od pravnih posljedica povezanih s nevaljanošću, proglasi da je ugovor valjan do trenutka donošenja presude ili da prizna učinke koje on do tada proizvede. Čini mi se da se tim zahtjevima od potrošača samo traži da jasnije i izričitije formuliraju zahtjeve koje podnose sudu.

60. Uostalom, rekao bih – neovisno o primjenjivom pravnom okviru – da bi potrošač koji se nađe u situaciji poput one Z. Szibera nužno morao, u nekoj fazi postupka, istaknuti nacionalnom sudu svoja stajališta o pravnim i financijskim posljedicama koje proizlaze iz djelomične ili potpune ništavosti ugovora o zajmu.

61. Isti zaključci vrijede, *mutatis mutandis*, i u pogledu trećeg zahtjeva navedenog u gornjoj točki 42. U skladu s tim zahtjevom potrošači moraju podnijeti „izričit” i „kvantitativno definiran” zahtjev²². Drugim riječima, moraju naznačiti samo iznos koji smatraju da su preplatili, i moraju to učiniti izričito.

62. Ta se zadaća tužiteljâ ne čini posebno teškom, osobito zato što se oni mogu poslužiti, kao referentnim dokumentom, detaljnim poravnanjem računa koje kreditna institucija mora poslati svim potrošačima na koje se sporni nacionalni propisi odnose. Razumljivo je da potrošač, ako ima dodatne zahtjeve osim onih koji proizlaze iz poravnanja računa koje je primio i prihvatio (ili koje je domaći sud proglasio konačnim), on mora predočiti taj dokument, objasniti svoja stajališta i kvantificirati nove zahtjeve.

63. S obzirom na navedeno, u spisu ne vidim ništa što bi me navelo na zaključak da novi zahtjevi mogu, općenito, onemogućiti ili pretjerano otežati potrošačima ostvarivanje prava koja imaju na temelju Direktive 93/13 u području obuhvaćenom spornim nacionalnim propisima.

64. Točno je da se ne može isključiti da bi novi zahtjevi u određenim slučajevima mogli imati nepovoljne posljedice za potrošače koji žele pred domaćim sudovima pokrenuti postupak protiv navodnih nepoštenih odredbi ugovora na koje se primjenjuju sporni nacionalni propisi, ali čiju ništavost ti propisi ne utvrđuju ili pretpostavljaju. Moguće je da će takve posljedice nastati za

²¹ Vidjeti mišljenje nezavisne odvjetnice J. Kokott u spojenim predmetima Alassini, C-317/08 do C-320/08, EU:C:2009:720, t. 44.

²² Kako su mađarska vlada i društvo ERSTE Bank objasnili na raspravi, detaljna pravila o poravnanju računa predviđena u spornim nacionalnim propisima primjenjuju se samo na kreditne institucije, a ne na potrošače.

Z. Szibera: u skladu s novim pravilima tužba mu može biti odbijena zbog neaktivnosti, dok se prema redovnim pravilima postupak mogao nastaviti. Međutim, činjenica da će novi postupci za određene potrošače biti nepovoljniji zbog njihove pasivnosti ili neaktivnosti ne znači da se načelo djelotvornosti ne poštuje. Naime, kako je Sud više puta istaknuo, potreba za poštovanjem načela djelotvornosti ne može se rastegnuti te mjere da u cijelosti opravda potpunu pasivnost dotičnog potrošača²³.

65. Sud je također utvrdio da načelu djelotvornosti nisu protivna pravila koja su razumno opravdana načelima kao što je načelo pravne sigurnosti ili načelo pravilnog vođenja postupka, čak i ako povreda tih pravila može podrazumijevati odbijanje, u cijelosti ili djelomično, podnesene tužbe²⁴. Slično tomu, zaključio je da činjenica da su nacionalnim propisima uvedeni neki dodatni koraci za pristup domaćim sudovima u određenim specifičnim okolnostima ne ugrožava nužno djelotvornu sudsku zaštitu prava pojedinaca. To osobito vrijedi kada uvedena ograničenja doista imaju ciljeve od općeg interesa te nisu neproporcionalna za njihovo postizanje²⁵.

66. Zato smatram da je u ovom predmetu ispunjen i kriterij djelotvornosti.

67. Stoga bih Sudu predložio da na prvo i drugo pitanje odgovori tako da članak 7. stavak 1. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da mu se ne protive nacionalna pravila koja, u pogledu tužbi potrošača koji su u određenom razdoblju sklopili ugovore o kreditu s nepoštenim odredbama, sadržavaju zahtjeve poput onih iz članka 37. Zakona DH2.

2. Treće pitanje

68. Čini se da sud koji je uputio zahtjev svojim trećim i posljednjim pitanjem želi saznati primjenjuju li se odredbe Direktive 93/13 i na situacije u kojima ne postoji prekogranični element. U tom kontekstu sud koji je uputio zahtjev pita predstavlja li takav prekogranični element, u situaciji poput one iz glavnog postupka, činjenica da je ugovor o kreditu izražen u stranoj valuti.

69. Čini se da se to pitanje temelji na pogrešnom shvaćanju sudske prakse Suda na koju se upućuje u odluci kojom je upućeno prethodno pitanje.

70. U skladu s ustaljenim načelom prava Unije, odredbe Ugovora o temeljnim slobodama ne primjenjuju se u „isključivo unutarnjim situacijama”²⁶. Međutim, ovaj se predmet ne odnosi na odredbe Ugovora o temeljnim slobodama, nego na zakonodavstvo Unije koje u svim državama članicama usklađuje posebno pravno područje. Posljedično, pravila iz predmetnog zakonodavstva Unije primjenjuju se neovisno o isključivo unutarnjoj naravi situacije iz glavnog postupka. Činjenica da su predmetni ugovori o kreditu izraženi u stranoj valuti stoga je nebitna za primjenjivost odredbi Direktive 93/13.

71. S obzirom na navedeno, predlažem da Sud na treće prethodno pitanje odgovori na način da se odredbe Direktive 93/13 primjenjuju i na situacije koje ne sadržavaju prekogranični element.

23 Presuda od 1. listopada 2015., ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, t. 62. i 63. i navedena sudska praksa

24 Vidjeti u tom pogledu presudu od 1. prosinca 1998., Levez, C-326/96, EU:C:1998:577, t. 19. i 33. i navedenu sudsku praksu.

25 Vidjeti u tom pogledu presudu od 18. ožujka 2010., Alassini i dr., C-317/08 do C-320/08, EU:C:2010:146, t. 61. do 66. U vezi s time treba imati na umu da postoje očite veze između načela djelotvornosti i temeljnog prava na djelotvornu sudsku zaštitu: vidjeti, među ostalim, mišljenje nezavisne odvjetnice J. Kokott u spojenim predmetima Alassini, C-317/08 do C-320/08, EU:C:2009:720, t. 42., i mišljenje nezavisnog odvjetnika N. Jääskinen u predmetu Liivimaa Lihaveis, C-562/12, EU:C:2014:155, t. 47.

26 Vidjeti u tom pogledu presudu od 15. studenoga 2016., Ullens de Schooten, C-268/15, EU:C:2016:874, t. 47. i navedenu sudsku praksu. Vidjeti također moje mišljenje u spojenim predmetima Venturini, C-159/12 do C-161/12, EU:C:2013:529, t. 26. do 28.

IV. Zaključak

72. Zaključno, predlažem da Sud proglasi nedopuštenim zahtjev za prethodnu odluku koji mu je uputio Fővárosi Törvényszék (Visoki sud u Budimpešti, Mađarska).

73. Podredno, predlažem da Sud odgovori na prethodna pitanja na sljedeći način:

- Članak 7. stavak 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim odredbama u potrošačkim ugovorima treba tumačiti na način da mu se ne protive nacionalna pravila koja, u pogledu tužbi potrošača koji su u određenom razdoblju sklopili ugovore o kreditu s nepoštenim odredbama, sadržavaju zahtjeve poput onih iz članka 37. Zakona XL iz 2014.;
- Odredbe Direktive 93/13 primjenjuju se i na situacije koje ne sadržavaju prekogranični element.